

ANKARA'NIN GÜNEY KISMINDA BİR TARİH GEZİSİ

Dr. AFETİNAN

Tarih derslerimizin seminer çalışmalarında birkaç senedir, Ankara vilâyetinin tarihî eserler bakımından tetkiki, konu olarak alınmıştır. Bu çalışmalarımız şu suretle tanzim edilmiştir :

Ankara'nın çevresini ve şehir içi âbidelerini, kronolojik bir sıraya göre devrelere ayırarak üzerlerinde tetkikler yapmaktır. Bu tanıma için Tarih talebeleri gruplara ayrılmakta ve her bir kısım için önce neşriyat taranarak bibliyografya toplatılmaktadır. Bu yayımlara dayanarak bir plân gereğince her talebe ayrı ayrı yazılar hazırlamakta ve onlar üzerinde seminer çalışmalarımızda izahat vererek arkadaşlarının tenkidine sunmaktadırlar. Böylece yayımlar, plânlar ve hattâ resimlerle tanınan yerler ve eserler, sömestir sonunda gezilerek bizzat müşahede edilmesine fırsat verilmektedir. Bu gezi esnasında da hazırlanan gruplardan her talebe, izahatta bulunur ve ayrıca da benim verdiğim umumî bilgileri dinlerler. Ankara şehrindeki âbide ve müzeleri bu esaslar dahilinde üç yıl önce talebeye tanıtmıştım. Geçen yılda (1949) bu plânın bir kısmı olarak Ankara'nın Güney bölgesi tetkiklerini yaptık. Bu maksatla kronolojik bir sıraya göre, bu bölgede bulunan höyükler, düz iskân yerleri ve âbideler üzerinde talebe tarafından nazari bilgiler toplanmış, seminerde münakaşası yapılmış ve müzede bu yerlerden çıkan eserler hep beraber görülmüştür. Bu hazırlıktan sonra 25 kişilik bir grupla bir gün süren bir geziye çıktık. İlk uğraşımız, Moğan gölünün sol kıyısına yakın Bâlâ şosesinden sapılan Karaoğlan höyüğü oldu. Burada T. T. Kurumu 1937 'den 1941 'e kadar bir kazı yaptırmış olduğundan, bu eski iskân sahasının hangi devirlere ait olduğunu ve ne gibi küçük eserler çıktığını önceden bilen talebeler, höyüğün kazılmış yerlerinde mimarî kalıntıları, yer depremi ve yangınların yaptığı tahribatı müşahede ederek incelemeler yaptılar ve nazari bilgilerini tatbikat sahasında takviye ettiler. Bu höyük, kalkolitik, bakır ve Hatti devri insanların bir iskân sahası olduğundan (210—250 m.) uzunluk (160—180 m.) genişlik (18—25 m.) yükseklikte bir sunf yığıntı manzarası göstermektedir. Burada kültür izlerinin stratigrafisini ve medeniyetleri birbirinden ayıran tabakaları görmek mümkün olmuştur.

Bu yeri gördükten sonra Haymana istikametine döndük ve yol üzerinde bulunan kazılmaları yapılmamış olan höyüklerle baktık ve ikinci durak noktası olarak "Gävurkale,, denilen Hatti devri âbidesine ulaştık. Bu yer üç devre için önemli idi :

1. Vadide eski taş devri âletlerinin bulunmuş olması ve kaya sığınaklarının mevcudiyeti.

2. Tepede tabii kaya üzerine kabartma olarak yapılmış Hatti âbidesi ve bir köşesinde büyük blok taşlarla yapılan o devir köşe duvarları.

3. En tepede ise Frigya devrine ait bina kalıntıları.

Bu suretle, bu tarihi yerde, en eski devirlerde yaşamış olan insanların dolaştıkları yerler ve sığındıkları kayalıklar görülmüştür. Diğer taraftan Hatti kaya anıtlarından en meşhuru tetkik edilmiş ve bu gibi âbidelerin büyüklükleri hakkında talebeler bir fikir edinmişlerdir. Bu anıta yedinci defa olarak gidiyordum. Her defasında biraz daha bozulmuş olduğunu görmekte müteessir oluyorum. Çünkü taşlar arasında çıkan bitkiler kabartmanın bir parçasını bozmaya kâfi geliyor. Bu itibarla acı duyduk ve talebeler kayalıklarda çıkabildikleri yerleri otlardan temizlediler. Doğu istikametine yönelmiş bu anıtta, biri oturan ikisi ona doğru ayakta duran üç insan şekli tasvir edilmektedir.

Tepedeki diğer yapılar ise Frig devrinin bir askerî mevkii olarak mütalea edilmiştir.

Dönüşte Moğan gölünün diğer yamacındaki toprak yol takip edilerek Hacılar höyüğü ziyaret edilmiştir. Burada yine T. T. Kurumu bir kazı yaparak Frig devrine ait eserlerle beraber mimarî kalıntılar meydana çıkarmıştı. Bu höyüğün coğrafi mevkii üzerinde durarak Karaoğlan ile olan irtibatını ve askerî bakımdan Moğan gölü ovasına hâkim oluşu üzerine, talebelerin bilhassa dikkatlerini çektim.

Aynı yol üzerinde Ahlatlıbel düz iskân yerine gittik. Burası Ankara ovasına hâkim bir bakır devri kalesi idi. Kazısı yapılmış ve raporları da neşredilmiş olduğundan, talebe epey bilgi toplamıştı. Ancak hava kararmağa ve yağmur da yağmağa başladığından tam harabe yerini gezemedik. Böylece bir günlük incelemeyi bitirerek Ankara'ya döndük.

Bu gezilerden talebenin faydalandığını umuyorum. Çünkü, onların yazılı bilgilerine, görüş ve müşahedeleri sistemli bir surette eklenmektedir. Aynı zamanda tarihçi yetişecek olanlar, çeşitli fırsatlarda yurdu dolaşırken, daha önce nazarı olarak hazırlanmış olmanın faydalarını görmekte ve bizzat gezdikleri yerlerde nelere dikkat edeceklerini öğrenmektedirler.